

РЕГУЛЮВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН

Економічне обґрунтування ролі держави у становленні інститутів фінансового ринку пов'язують з ринковими невдачами, що особливо посилюються у ХХ ст. унаслідок певних негативних чинників: фінансових криз і дисбалансів, неефективності конкуренції, недостовірності інформації, що зумовило необхідність концентрації зусиль і ресурсів урядів країн на проблемах регулювання фінансового ринку.

Слід звернути увагу на той факт, що у період глибоких трансформаційних змін у суспільстві роль державного втручання у ринкові процеси, особливо фінансового сектора, істотно зростає. На думку авторів колективної монографії, держава не може лишатися осторонь широкомасштабних процесів у всіх сферах суспільного життя [1, с. 5]. Будь-який вид діяльності, включно з регулюванням фінансового ринку, має певні цілі, що за нашим визначенням передбачає:

- 1) захист інвесторів – провідна функція регулювання фінансового ринку, що дає відповідь на запитання: для чого здійснюється державне регулювання згаданого ринку;
- 2) забезпечення справедливості (рівний доступ, рівне регулювання, ефективність і прозорість) ринку – її досягнення пов'язане із формуванням дієвого конкурентного порядку і середовища ринку;
- 3) зниження системних ризиків щодо діяльності всіх фінансових посередників [2, с. 141].

Слід розрізняти функціональне й інституційне регулювання фінансового ринку, перше з яких становить регулювання процесів, пов'язаних з певним

сегментом згаданого ринку; друге – регулювання фінансових інститутів. На наш погляд, нині наявна доволі гостра суперечність між цими видами регулювання фінансового ринку. Більш детально зупинимось на інституційному регулюванні. З урахуванням значення, особливостей організації й функції фінансових органів влади як самостійних інститутів, зокрема В.В. Дементьєв, залучає до цих інститутів владу фінансових організацій і владу фінансового ринку [3, с. 14].

До недавнього часу науковці сфери права й економіки у процесі наукових досліджень акцентували увагу на питаннях ефективності й примусу виконання наказів і розпоряджень, зафіксованих рішеннями органів державної влади, що обмежувалися аналізом формальних інститутів державності. Однак сутність державного регулювання набагато ширша [3, с. 82]. Таке регулювання включає неформальні інститути, інституційні особливості відносин у владних ієрархічних структурах у системі «принципал-агенти», індивідуальні, дуже часто – корисливі мотиви суб'єктів економічного і політичного процесів. Саме цей різновекторний комплекс державно-владних впливів, на наш погляд, в межах інституційної динаміки досить істотний.

Відповідно важливо звернути увагу, що інституційними змінами на фінансовому ринку слід вважати сутнісні й кількісно-якісні перетворення соціально-економічних інститутів, тому проблема рішень, прийнятих органами влади в умовах асиметричної інформації призводить до принципової неможливості ефективного функціонування фінансового ринку. Посилюється така проблема і тим, що владні інститути вищого рівня об'єктивно повинні делегувати власні повноваження інститутам нижчого рівня, що передбачає не лише формування вертикальних владних структур, але й створення таких інституційних елементів, як законотворчий процес, виконання законів, судової влади, враховувати неформальні норми, кодекси тощо. Тому вищі органи виконавчої влади держави не завжди в змозі реалізувати найкращі рекомендації науковців, а владні інституції – розпорядження без відхилень, що спотворюють регулятивний процес фінансового ринку в умовах нестабільної економіки.

Таким чином, аксіому, що без ефективної професійної державної влади неможливо створити позитивне інституційне середовище для функціонування фінансового ринку потрібно доповнити й необхідністю функціонування й розвитку основоположного інституційного середовища: неформальних правил, традицій, що повноцінно доповнюють створення економічних і технологічних умов функціонування фінансового ринку [5, с.189].

У дослідженнях проблем, пов'язаних з динамікою змін в інституційному середовищі фінансового ринку та впливів держави на цей процес, визнані науковці, насамперед, дискутують щодо статусу інститутів, тобто йдеться про правила і способи їх дотримання [6, с. 266] як основного підґрунтя інституційних змін. Деякі з науковців вважають, що вихідною позицією інституту постають формальні правила, що регулюють поведінку економічних агентів на фінансовому ринку; у разі відсутності такого легального супроводження економічних відносин між суб'єктами ринку виникають неформальні правила, які заповнюють ніші не контрольовані законом. Відтак розв'язання проблеми інституційної порожнини перебуває у практичній площині створення законодавчої бази, що дозволила б максимально реалізувати потенціал усіх сегментів фінансового ринку, уникнути інституційних пасток і мінімізувати позалегалъну діяльність.

Список використаної літератури

1. Регулювання діяльності банків в умовах глобалізованих викликів: монографія / Л.О. Примостка, М.І. Диба, О.О. Чуб та ін. / за ред. Л.О. Примостки. – К. : КНЕУ, 2012.
2. Смагін В.Л. Формування та розвиток фінансового ринку в умовах трансформаційної економіки : монографія / В.Л. Смагін. – К.: КНЕУ, 2008.
3. Дементьев В.В. Власть: экономический анализ. Основы экономической теории власти / В.В. Дементьев. – Донецк: Каштан, 2003.
4. Олейник А. «Институциональные ловушки» постприватизационного периода в России / А. Олейник // Вопросы экономики. – 2004. – № 6. – С. 79-94.
5. Государство в меняющемся мире (отчет о мировом развитии). Документ Всемирного банка // Общество и экономика. – 1997. – № 6. – С. 188-223.
6. Радаев В.В. Институциональная динамика рынков и легализация бизнеса / А.В. Радаев // Истоки. Экономика в контексте истории и культуры. –М.: ГУВШЭ, 2004. – С. 265-311.